

Preek Oude Lutherse Kerk, 22 juni 2014

- Zondag voor de "verjaardag" van de Augsburgse Confessie

Teksten: Leviticus 18, 1-5.9.10.21-25a.30 – Lev 19, 15-16

Romeinen 1, 25-30 Mattheus 22, 35-40

... doe ons hart ontvlammen, dat wij een van zinnen elkaar beminnen, en alle twist en tweedracht overwinnen.

Gemeente, dat is makkelijker gezegd en gezongen dan gedaan, dat "eens van zinnen".

Vooraf dan, wanneer teksten in ons midden klinken, (- Bijbelse teksten -), die ons hart misschien wel heel anders doen ontvlammen dan in de "minne"... De beide eerste lezingen vandaag hebben in de geschiedenis van onze kerk en onze traditie dan ook soms een zeer zware en een mensen beschadigende lading gekregen. Dat kan gebeuren, ook met woorden, ja misschien juist met woorden, waarvan wij tastend en aarzelend zeggen, dat ze over God spreken, en dus ook over ons: Over onze verlangens en over hoe wij graag in het spoor van de weg verder willen, ... de weg ten leven, die ons het Woord (van God) in het verhaal van Jezus van Nazareth heeft voorgetekend. Bij het begin van deze dienst heb ik, na goed Luthers gebruik enkele thesen (geen 95 deze keer) gespiegeld, na ja bevestigd... niet aan de deur van de slotkapel in Wittenberg, maar aan onze preekstoel...

Een beeld dat herinnert aan die symbolische handeling, die de gebeurtenissen van de reformatie aan het rollen bracht... Het is geen 31 oktober vandaag, maar komende week woensdag is het wel voor de zoveelste keer (de 484ste) keer om precies te zijn, dat de verjaardag van een bijzonder gebeurtenis de verjaardag van een document zich herhaalt, een moment waarop we in onze traditie terugkijken als moment van identificatie en oriëntatie... Een moment waarop mensen die ons in de geloofsworsteling zijn voorgegaan, - Luther, Melanchthon en de huns, kernachtig, en in een poging tot samenvatting hebben verwoord, waar het in hun beleving bij geloof bij God en Gods Woord om gaat of zou moeten gaan... We zijn tegenwoordig doorgaans niet meer zo geschiedbewust, dat we daar een groot feest voor bouwen, voor zo'n verjaardag. En menigeen van ons zal ook maar met moeite weten, waar dat woord "Augsburgse Confessie" voor staat, laat staan dat je weet, wat er in dat document zelf staat, dat deze naam draagt... Dat wil ik hier ook vandaag niet in detail uitpluizen... daarvoor is een preek niet de juiste plek. Misschien dat we er in het najaar eens met een leesgroep doorheen kunnen kruipen, door de tekst van die Augsburgse Confessie ...--- Wat ik wel wil is, voor het goede verstaan van de beelden, die de moeilijke Bijbelse teksten in ons midden hebben gelegd vertrekken vanuit een lees-perspectief, en een hoor-perspectief, dat Luther en de zijnen als cruciaal hebben herkend in de Confessie van Augsburg hebben beschreven, een lees- en hoorperspectief voor een bevrijdende omgang met de Schrift en met Gods Woord:

"Het Woord, dat is Gods Zoon..."

Zo staat het op de buitenkant van de liturgie vandaag, en zo staat het onder meer in artikel 3 van die Augsburgse Confessie... Als je vanuit zo'n perspectief vertrekt, dan benader je de Schrift, het Bijbelse Woord, allereerst als een persoon, zo als je ook elke andere ontmoeting met een ander mens aangaat, of met God: Tegenover een persoon die je ontmoet houd je je eigen vrijheid, als mens, als gelovige: - de vrijheid om vragen te stellen bij wat je vreemd voorkomt, of wat je afstoot, of wat je onbegrijpelijk lijkt. En je verwacht en hoopt in die ander iets te vinden dat je nog niet kent, maar dat je zou willen leren kennen, - anders ga je zo'n ontmoeting toch niet aan en ga je elkaar uit de weg...

In die zin zit in alle omgaan met elkaar als "mensen in ontmoeting" een voorschot van positieve verwachting: De verwachting om te leren over en van elkaar - te leren over de ander, over het leven, en over ons zelf...

Wanneer wij dus ook de Bijbelse teksten, de Schrift als "Woord" van God, met die voorschot van positieve verwachting lezen, zullen we er ook zo mee om gaan als we met mensen omgaan die ons lief zijn: Wij proberen ze te verstaan in hun veelkleurige geschiedenis. We

luisteren naar de tussenklanken in hun stem, hun woorden. En we leggen dat wat ons aan de oppervlakte raakt naast ervaringen en beelden die er vanuit de diepte doorheen schemeren: ... we leggen dat wat we zien en waarnemen aan gedrag of woorden naast dat wat we in hun ogen lezen of in de rimpels er omheen, over de niet gezegde, de niet verwoordde dimensies van wie ze zijn...

De Schrift lezen als Gods Woord, dat ons wil raken zo als enkel een mens een ander mens kan raken... dat maakt vrij in het omgaan met de letters van de tekst, het bevrijdt van elke vorm van litteralisme en het maakt kritisch en bewogen.

De Schrift lezen als Gods Woord, als "*Liefde eenmaal uitgesproken als uw Woord van het begin...*" zo als we vanochtend hebben gezongen, het doet ons terugvragen naar doel en bedoeling van de woorden die dat éne Woord, dat persoonwoord Christus, willen verwoorden.---

Zo vragen wij de eerste tekst die vanochtend klonk, de tekst uit het boek Leviticus, wat zijn verhaal is, wat hem beweegt om te spreken zo als die spreekt. En dan horen we daar allereerst die zin: "*Zeg tegen de Israëlieten: IK ben de Heer, jullie God...*" IK ben het, - en niet al die andere goden, die elke dag weer aanspraak maken op gevolgschap, op verering en onderwerping, op offers en bezwering..... al die andere goden die de wereld en het leven rijk is: - de goden van de Ik-zucht, - de goden van macht en pracht en praal, - de goden die zich groot en breed maken door anderen klein te houden..., - de goden van de desinformatie, die de wereld en de economie en de politiek bewust schimmig houden, om daaruit hun eigen voordeel te halen...

NEE! roept die tekst uit het boek Leviticus de mensen toe, NEE! roept die tekst het volk Israel toe: *IK ben de Heer, jullie God!*

En dan vertelt de tekst over wat het betekent om met deze God van Israel op weg te gaan, en niet achter die al andere goden en godjes aan te hobbelen:

"Mijn regels schenken leven aan wie ze volgt... want ik ben de Heer..."

In wat volgt expliciteert de tekst nogal duidelijk en in exemplarisch detail, wat dat verschil is tussen Gods regels en de principes en eisen van de andere goden...---

Daarvoor is klaarblijkelijk allereerst een zeer duidelijke beschrijving nodig van wat voor leven dat is, waar deze Heer voor staat, en waarvoor de levensregels van de torah willen dienen:

- Niet je zuster verkrachten, en ook je schoondochter niet...

- Je kinderen niet opofferen aan welke god dan ook, moge die MOLOCH heten, of succes, of aanzien, of prestatie of je eigen hoogmoed of hoe die god of MOLOCH zich dan ook moge noemen...

NIET DOEN! roept de God van Israel, wetende om het feit, dat dat NIET DOEN geenszins vanzelfsprekend is. Ja, het is zelfs andersom: Het is klaarblijkelijk zo ontzettend vanzelfsprekend om al dat wel te doen... Immers: anderen doen het ook... en als je niet meedoet in de ratrace van deze harde succesmaatschappij, als je je niet aanpast aan de normen van de goden, die onze samenleving regeren, dan raak je achterop... dan ben je een "looser".---

Het is iets van alle tijden en alle wereldgoden, - dat de relaties tussen mensen, tussen mannen en vrouwen, daar waar ze de gebruikelijke patronen van het spel van de macht der machten en de structuren van de economie volgen, ... - dat ook die relaties dan al gauw door macht en overheersing worden gekenmerkt, door onderwerping en uitbuiting en door klein maken, vernederen en elkaar geweld aandoen. Het gebeurt haast als vanzelf, en we hebben het soms onvoldoende door, in de stroom van de aanpassing aan de goden der wereld, hoe ook de tussenmenselijke relaties worden bepaald door benadeling, ridiculisering en marginalisering... en door "van elkaar gebruik te maken", elkaar te gebruiken en te misbruiken, als middel om iets te bereiken.

Onpersoonlijk en ont-persoonlijkt wordt de ander tot non-persoon gemaakt, ook daar waar het gaat om netwerkcontacten die handig en profitabel kunnen zijn, terwijl daarbij "ontmoeting" en het benieuwd zijn naar elkaar geen werkelijke categorie meer is van belang...---

NIET DOEN! ZO NIET OMGAAN MET ELKAAR! roept de tekst bij Leviticus ons toe. Niet doen, als je probeert het spoor te volgen van de God van Israel, diens regels en naam Leven en Vrijheid en Menswording beogen.---

De woorden van deze tekst klonken allereerst in een tijd toen Israel verbleef in het Exil, in de verbanning, ver weg van waar de gemeenschap thuis was. Het was in Babylon, de hotspot van de economische en politieke macht van die tijd; een centrum van macht en vooruitgang, moderniteit, met alle kenmerken die dergelijke hotspots hebben: - indrukwekkende gebouwen, hoge torens, glasbouw-fassades misschien...? - gewaagde architectuur, - staaltjes van vernuft en rijkdom en eigenwaan... - én godsdienstige of culturele structuren en gebruiken die dat alles ondersteunen en sanctioneren: - glanzende tempels die de zinnen betoveren - tempelprostitutie (homosexueel en heterosexueel en alle andere spelvormen die dat kan aannemen), waarin je je kunt verliezen, en niemand vraagt aan jou om rekenschap af te leggen over hoe je daar omgaat met je eigen sexualiteit, en met lichaam en persoon van de prostituee...

Dat is de context, waarbinnen de woorden van Leviticus klinken: NIET DOEN! NIET LATEN MEESLEUREN ! met die succescultuur van "wees jezelf de naaste en haal eruit wat je kunt krijgen..." Houd afstand, doe niet mee met die tempelprostitutie, die dit hele systeem ook nog van een goddelijk sausje voorziet... En daarom: Geen homo en geen hetero tempel-sex, en ook geen sexueel geweld tegen dieren... Niets van al die zogenaamde vrijheden en verlokkingen is wat het voorgeeft te zijn. Want: Wat die goden (en degenen die ze dienen) doen en willen- want dat is omkeerbaar... - dat is: de zinnen opzweepen, om je vervolgens een waas van extase te verkopen als ervaring van het Heilige... het goddelijke...

NEE, spreekt de God van Israel: NIET MEEDOEN met die waanzin, want je verontreinigt, je besmeurt jezelf daarmee: Jij bent voor mij meer en anders dan dit! *IK ben de Heer, jullie God!* Niet die goden en godjes van Babel...! --- En dan wordt ontvouwd wat dát inhoudt voor de menselijke omgang met elkaar: - Niet partijdig zijn in de rechtspraak... - Onaanzienlijken niet voortrekken en machthebbers niet naar de ogen zien... - Geen lasterpraat of haat aanwakkeren... - Elkaar ter verantwoording roepen, en verantwoord leven! Dat alles loopt dan uit op die ene zin, die al het andere samenvat, en die het verschil kenmerkt tussen deze God en zijn mensen en een wereld die aan zichzelf en de goden van de wereld is overgelaten: *"Heb je naaste lief als jezelf. IK ben de Heer."* De "gulden regel": *Heb je naaste lief als jezelf* als samenvatting van alle eerder genoemde principes... Zo gelezen en gehoord spreekt deze tekst over de naam en het programma van de God van Israel,... de God die mensen tot menszijn roept, weg uit de ontmenselijkende maalstroom van de goden van deze wereld... de grote en de kleine...

Tegen deze maalstroom en tegen de maatschappelijke en religieus-culturele meerderheidsbeweging van zijn tijd in schrijft ook Paulus zijn brief aan de Romeinen, - de andere tekst die vanochtend heeft geklonken: NIET MEEDOEN, schrijft hij, daar waar de IK-verering (en de verering van macht en aanzien van de Caesar) het winnen van de eer van de ander. NIET MEEDOEN, waar sexualiteit wordt gebruikt en misbruikt om de zinnen te verdoezelen in plaats van de ontmoeting met elkaar te verdiepen en te helpen om in die ontmoeting iets van God te ontdekken.--- Wie met die goden van de wereld heult belandt vanzelf in een vicieuze cirkel, raakt in zichzelf gekeerd, en het kan niet anders, of er ontstaat gaande weg een samenleving van moordzucht en twistziekheid, doortrapt en kwaadaardig, hoogmoedig en verwaand...---

NIET MEEDOEN! roepen Leviticus en Paulus, MAAR op weg gaan met de God van Israel. En dat betekent: Vanuit de liefde leven, die God is en die God plant en die groeit in de harten

en zielen van mensen die met Israels God hun levensweg zoeken... Twee geboden zijn daarvoor genoeg, twee aanwijzingen ten leven, twee thora's:

Heb lief!...Heb de Heer lief, met heel je hart en ziel en verstand. En heb je naaste lief want hij is als jij!--

Vanuit zo'n beweging van de ziel ontstaat ontmoeting. En er ontstaat een levensweg, en een omgaan met de Schrift en het Bijbels verhaal, waarbij die Schrift en Gods Woord ons tot persoon kunnen worden, ons als gelijke ontmoeten en ons uitdagen tot nieuwsgierigheid, om te ontdekken wat ons uit die ontmoeting aan levensmoed en geloofsvertrouwen en inspiratie en troost en steun kan toegroeien...--- Want het Woord van God, - dat zijn geen dode letters, ... - dat zijn geen verhaaltjes en geen zoethoudertjes, - dat zijn geen eerbiedwaardige tradities of culturele afspraken die zichzelf tot heilige normen verheffen... - dat zijn geen voorschriften die hele groepen van mensen veroordelen om hun levensvisie en liefdesleven... Het Woord van God, dat ontstaat elk moment nieuw, waar Christus ons aanspreekt, u en mij, met de vraag, hoeveel van die liefde - de liefde voor God en de naaste - wij terechtbrengen in ons eigen bestaan, en hoe wij ons daarvoor inzetten in de levensomstandigheden van anderen.

Omdat dat zo is, omdat dat Woord van God zo is, kan het ons niet koud laten welke kansen tot vervuld en menselijk leven anderen hebben, waar dan ook op deze vandaag de dag alsmat kleiner wordende aardbol...Omdat dat zo is, omdat dat Woord van God zo is en ons wil raken, omdat Christus zelf ons als Gods Woord ontmoet kan het ons niet koud laten, wanneer een samenleving in Brazilië wordt gevraagd om een goed deel van haar kinderen op te offeren aan de Moloch van een voetbal-multinational, - of dat nou in de vorm van door armoedegeweld gedwongen prostitutie is - of in de vorm van een nu al falend sociaalsysteem, dat straks de lasten van een prestigeproject als de WK door kortingen op uitkeringen en voorzieningen moet dragen... Het kan ons niet koud laten, dat er in Oeganda mensen die anders leven en anders liefhebben dan een culturele norm die onder invloed van conservatieve missiebewegingen uit het rijke Westen tot wet is verheven, worden gecriminaliseerd en met de dood en de doodstraf worden bedreigd, en dat Gods Woord daarbij wordt verdraaid en vervormden als argument wordt misbruikt, om mensen te kleineren en te stigmatiseren. Het kan ons niet koud laten. En het vraagt erom, ons zelf vanuit de ontmoeting met dat levende Woord van God in te zetten, op de plekken en momenten waar dat voor ons mogelijk is, ... - ... ons in te zetten voor een samenleving waarin die samenvatting van Gods Woord: "God liefhebben - en de mensen die zijn als wij zelf..." tot basisprincipe wordt in het omgaan met elkaar. Want: **Gods Woord - dat is Jezus Christus**, zo tastbaar en menselijk en ontmoetbaar en kwetsbaar als het maar kan. AMEN